

JUBILEUSZ 70-LECIA ADOLFA JUZWENKI
(UNIWERSYTET WARSZAWSKI, 19 STYCZNIA 2010 R.)

19 stycznia 2010 r. w Sali Balowej Pałacu Potockich odbyła się uroczystość z okazji 70. rocznicy urodzin dr. Adolfa Juzwenki zorganizowana przez Studium Europy Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego. Jubilat od studiów związany jest z Wrocławiem. W latach 1961-1990 pracował w Instytucie Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego. We wczesnych latach siedemdziesiątych XX wieku wstąpił się niezwykle jak na owe czasy – a wciąż aktualną – książką *Polska a „biała” Rosja (od listopada 1918 do kwietnia 1920 r.)*. Związany z działalnością opozycyjną od schyłku lat sześćdziesiątych minionego stulecia, w następnym dziesięcioleciu był aktywnym wykładowcą na nielegalnych (Towarzystwo Kursów Naukowych) lub ledwie tolerowanych (Klub Inteligencji Katolickiej, instytucje kościelne) przedsięwzięciach edukacyjnych. Współpracował także z KSS KOR. Związany z NSZZ „Solidarność” od jej powstania – m.in. przewodniczył delegacji dolnośląskiej „Solidarności” na I Krajowym Zjeździe związku w 1981 r., a w 1989 r. Wrocławskiemu Komitetowi Obywatelskiemu „Solidarność”. W wolnej Polsce, w 1990 roku został dyrektorem Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich Polskiej Akademii Nauk. W 1995 r. doprowadził do restytucji fundacji Zakładu Narodowego im. Ossolińskich (powołanej we Lwowie w 1817 r. przez Józefa Maksymiliana hr. Ossolińskiego, skasowanej w Polsce komunistycznej). Od tego momentu pełni funkcję dyrektora odnowionego Ossolineum. Jest również Przewodniczącym Rady Fundacji Kolegium Europy Wschodniej we Wrocławiu, powołanej z inicjatywy Jana Nowaka-Jeziorańskiego. Od 2009 r. wchodzi w skład Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa¹.

W trakcie uroczystości prof. dr hab. Włodzimierz Lengauer, prorektor Uniwersytetu Warszawskiego, powitał Jubilata i jako historyk (choć starożytnik) podniósł jego zasługi dla polskich badań wschodnich. Prof. dr hab. Jerzy Zdrada z Uniwersytetu Jagiellońskiego, Przewodniczący Rady Kuratorów Ossolineum, przedstawił znaczenie Adolfa Juzwenki dla tej ważnej instytucji, przede wszystkim zaś walny udział w przygotowaniu uchwalonej 5 stycznia 1995 r. przez Sejm RP ustawy o fundacji – Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Dr Mariusz Dworsatschek, wicedyrektor Ossolineum, zaprezentował księgę pamiątkową poświęconą Jubilatowi. Oficjalne wręczenie księgi Jubilatowi odbyło się podczas wcześniejszej uroczystości we Wrocławiu. Prowadzący uroczystość Jan Malicki, dyrektor Studium Europy Wschodniej,

¹ Szczegóły biograficzne m.in. na podstawie – M. Dworsatschek, *Słowo wstępne*, w: *Krajobrazy przeszłości. Księga ofiarowana doktorowi Adolfowi Juzwence w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, red. M. Dworsatschek, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 2009, s. 5-7.

podzielił się z zebranymi garścią wspomnień o współpracy z Adolfem Juzwenką, poczynając od czasów, gdy był słuchaczem jego „podziemnych” wykładów trzydzieści lat wcześniej.

Okazją do jubileuszowego spotkania były związki łączące Adolfa Juzwenkę z Uniwersytetem Warszawskim i Studium Europy Wschodniej. Jak sam Jubilat wspominał, w czasie spotkania u progu jego kariery akademickiej ważną rolę odegrał roczny staż w Instytucie Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego. Potem te związki osłabły, ale w latach dziewięćdziesiątych XX wieku zostały odnowione za sprawą współpracy ze Studium Europy Wschodniej. Adolf Juzwenko był bowiem wieloletnim wykładowcą studiów wschodnich prowadzonych przez tę jednostkę, Wschodniej Szkoły Letniej przeznaczonej dla młodych badaczy z państw postkomunistycznych oraz konferencji organizowanych przez Studium. W ostatnich latach wykładów tych już nie prowadził, gdyż – jak sam mówił – sił mu nie stało, by regularnie dojeżdżać z Wrocławia do Warszawy.

Adolf Juzwenko niemal od początku swej kariery naukowej i wykładowej szczególną wagę przykładał do zagadnień wschodnich. Wiązało się to m.in. z miejscem urodzenia i miejscem lat dziecińczych, z Jego małą ojczyzną – Podolem, na którym przyszedł na świat w 1939 r. Widać z jego życia, że Kresy były dla niego bardzo ważne. Stąd między innymi ogromny wysiłek włożony w rozwój Ossolineum, placówki kontynuującej poniekąd tradycje intelektualne polskiego Lwowa. Jednak jako historyk doskonale rozumiał, że historii nie da się odwrócić. Dlatego też nawiązał bliską współpracę z Lwowską Biblioteką Naukową im. Wasyla Stefanyka, która po II wojnie światowej „odziedziczyła” po Ossolineum budynki i zbiory.

Jubilat wciąż poczuwa się do związków ze Studium Europy Wschodniej i Uniwersytetem Warszawskim, biorąc udział w licznych przedsięwzięciach jako wykładowca oraz współorganizator. Studium Europy Wschodniej UW współorganizuje z Kolegium Europy Wschodniej Wschodnie Szkoły Zimowe we Wrocławiu, w czym Adolf Juzwenko ma swój udział, chociażby zasiadając we władzach Kolegium. Znaczącym dowodem związków z Uniwersytetem Warszawskim i Studium Europy Wschodniej był udział Adolfa Juzwenki w warcie honorowej wystawionej przez pracowników i studentów Studium przy trumnach Pary Prezydenckiej, Lecha i Marii Kaczyńskich, w Pałacu Prezydenckim w dniu 16 kwietnia 2010 roku.

Dowodem na to, że droga życiowa i działalność Jubilata jest doceniana nie tylko w środowiskach naukowych, lecz także wśród polityków, było odznaczenie Adolfa Juzwenki Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski. Order został przyznany Jubilatowi za *wybitne zasługi w propagowaniu wiedzy o wspólnym dziedzictwie historycznym narodów tworzących Rzeczpospolitą Obojga Narodów*² w Lublinie 1 lipca 2009 roku, w czasie uroczystości z okazji obchodów 440. rocznicy Unii Lubelskiej. Adolf Juzwenko z przyczyn osobistych nie mógł uczestniczyć w tej uroczystości, czego bardzo żałował, ponieważ odznaczyłby go Prezydent RP Lech Kaczyński w obecności Prezydenta Litwy Valdasas Adamkusa i Prezydenta Ukrainy Wiktora Juszczenki. W czasie warszawskiej uroczystości odznaczenie Jubilatowi wręczył Doradca Prezydenta RP Andrzej Klarkowski.

Dariusz Maciak

² www.prezydent.pl/aktualnosci/dzien-po-dniu/filtr,2009-07.html (dostęp 31 maja 2010 r.).

GALICJA W XX WIEKU. KRAJ W CIENIU IMPERIÓW

Organizacja: Program doktorancki „Austriacka Galicja i jej multikulturowe dziedzictwo”/
Centrum Historii Miejskiej Europy Środkowo-Wschodniej, Lwów, 3-5 czerwca 2010 roku

Krótko po ukazaniu się książki *Galicja. Fragmenty przestrzeni dyskursywnej*¹ program doktorancki Uniwersytetu Wiedeńskiego „Austriacka Galicja i jej multikulturowe dziedzictwo” zorganizował konferencję poświęconą Galicji, a raczej jej odzwierciedleniu w czasach, gdy nie istniała już jako realna jednostka. W pomieszczeniach lwowskiego współorganizatora, Centrum Historii Miejskiej Europy Środkowo-Wschodniej, przedstawiciele różnych krajów, reprezentujący różnorodne dyscypliny, referowali oraz dyskutowali na temat skutków i transformacji ugruntowanych w czasach habsburskich konstelacji społecznych i politycznych na tle postimperialnej i unarodowionej przestrzeni XX wieku. Pośród wielu aspektów przeplatających się w rozmowach na jedno z pierwszych miejsc wysunęła się kwestia wpisywania się Galicji (Halyczyny, Golicje, Galitja, Galizien) w narodowo i czasowo zmienne tradycje pamięci historycznej. Koncentracja na wieku XX miała za zadanie nie tylko podkreślenie zmian i kontynuacji oraz ich konsekwencji dla indywidualnych i zbiorowych biografii oraz kolektywnej pamięci. Problematyzowała również możliwości odpowiedniego naukowego opracowania Galicji. Metapytanie – jak historyk może obejść się z ideologicznym balastem mitograficznym i narratywnym oraz wewnętrznym konfliktem (czy może właśnie warunkiem) tej regionalnej historii, będącym cieniem rzucanym przez imperia – awansowało w przeciągu trzech dni do głównej osi dyskusji. Szczególnie panele o historii walk i przemocy w regionie oraz pytania o rolę kobiet w tych konfliktach pokazały, iż taka historyczna refleksja ponad granicami ustanowionymi przez mity i uprzedzenia nie tylko jest możliwa, lecz także przynosi zaskakujące pozytywne efekty poza ścisłym gronem zawodowych badaczy przeszłości.

Konferencja otwarta została przez Romana Dubasevycha (Greifswald), który poprowadził moderowaną dyskusję stawiającą pytanie o zmiany znaczenia pojęcia „Galicja” w XX wieku. Christoph Augustynowicz (Wiedeń) podkreślił, iż z perspektywy austriackiej Galicja jest widziana jako odległe, często nieznanne peryferia, podczas gdy Tarik Cyril Amar (Lwów) przypomniał dywizję SS Galizien, podkreślając plastyczność tego sztucznego, początkowo geograficzno-politycznego terminu. W Izraelu – według Klausa Hödla (Graz) – Galicja jest zarówno symbolem autentycznego żydostwa, jak i żydowskiej tożsamości, która rozwijała się dynamicznie jako część różnorodnego społeczeństwa. Cytując Haydena White’a „a past is not closed”, Danuta Sosnowska (Warszawa) podkreśliła także, jak wiele o teraźniejszości może opowiedzieć nam zajmowanie się tym regionem, na przykład patrząc na narodowy fokus poszczególnych historiografii. Reflektując wielorakość znaczeń oraz zależności współczesnych badaczy od teraźniejszości, kończąca panel otwarta dyskusja koncentrowała się na możliwie

¹ *Galizien. Fragmente eines diskursiven Raums*, red. Doktoratskolleg Galizien, StudienVerlag, Innsbruck 2010.

najbardziej produktywnym podejściu do tematu Galicji, stawiając w pierwszym rzędzie idee odsentymentalizowanej wielokulturowości jako przeciwagę dla idealizowanego i orientaliwanego obrazu „pogranicza”.

Pierwszy dzień konferencji rozpoczął się panelem „Przemoc, wojna, płęć”. Jan Surman (Minneapolis/Wiedeń) zaprezentował medialne reakcje na protesty studenckie we Lwowie w roku 1907, wskazując z pomocą idei symulakrum, w jaki sposób nacjonalistyczne media wykreowały własną rzeczywistość i jak ten obraz znacząco wpłynął na wydarzenia polityczne. Jego zdaniem pozycję heroiczno-cierpiętniczą (Ukraińcy) z legalistyczną (Polacy) łączyła nie tylko przestrzeń społeczna, w której dochodziło do konfliktu, a więc także do intensyfikacji kontaktu, lecz także maskulinizacja, w której kobiety, odgrywając ważne role symboliczne i realne, zostawały zepchnięte (szczególnie w momentach poczucia zwycięstwa) na drugi plan. Pozycja „zapomnianych” i „odrzuconych” w historiografii kobiet była punktem wyjścia referatu Oleny Petrenko (Bochum) na temat roli kobiet w UPA. Referentka podkreślała, iż – w odróżnieniu od konwencjonalnej historiografii mitologizującej bohaterstwo – kobiety były aktywne jako agentki oraz kurierki, niesione nie tylko motywami patriotycznymi, lecz także bardziej pragmatycznymi, takimi jak poczucie grupowej przynależności. Na przykładzie sanitariuszek opatrujących zarówno rannych z UPA, jak i sowieckich służb bezpieczeństwa, podkreślone zostały także konflikty, w jakie wypełniające humanitarne czynności kobiety zostały uwikłane w tym okresie. Joanna Dufurat (Wrocław) także zaznaczała zaangażowanie kobiet – tym razem w walkę o Lwów w roku 1918. W znacznej mierze z powodu braku regularnych polskich oddziałów zorganizowana została Ochotnicza Legia Kobiet pod przywództwem Aleksandry Zagórskiej. Poprzez udział w walce oraz zamieszkiwanie w koszarach żołnierki wykraczały poza typowe role kobiece tego okresu, jednak po rozwiązaniu OLK w roku 1921 przedwojenny podział ról został przywrócony. Takim właśnie reprezentacjom poświęcony został kolejny referat Martina Weinbergera (Wiedeń), który analizował serię „Naturgemäß” austriackiej autorki, Marianne Fritz, wpisy biograficzne oraz literaturę propagandową. Można w nich rozpoznać bipolarną, konfrontatywną strukturę z nadpisanymi rolami płci, najwyraźniej manifestującą się w przeciwstawieniu frontu walki (*Kriegsfront*) i frontu ojczyźnianego (*Heimatsfront*) oraz męskiego (*Vaterland*) i kobiecego (*Heimat*).

Kończący panel referat Dalii Ofer (Jeruzalem) zwracał uwagę, jak prezentowane zostały kobiety w tradycji żydowskiego ruchu oporu i jak transformacje problemów badawczych pozwalają na historycznie poprawną demaskulinizację tego fenomenu. Początkowe zawężenie perspektywy ruchu oporu do buntu heroicznego i zbrojnego staje się bardziej zróżnicowane i obejmuje także próby przeżycia w warunkach wojennych. Także *Gender Studies* oraz badania generacyjne wprowadzają nowe perspektywy badawcze, ukazując różnorodność indywidualnych biografii oraz podkreślając rolę rodziny w przeżyciach wojennych.

Kolejny panel poświęcony został pojęciom „Pogrom i wypędzenie”, kontynuując tym samym analizę konfliktów w Galicji. Już pierwszy referat wskazał na zerwanie z klasycznymi analizami tych fenomenów, proponując nie tylko ich socjologiczną interpretację, lecz także odejście od narodowych emblematów do stojącego w tamtym czasie w centrum konfliktu katolicko-żydowskiego. Na przykładzie roku 1898 Tim Buchen (Berlin) przeanalizował, w jaki sposób plotka o oficjalnym przyzwoleniu „bicia żydów” ogarnęła dużą część Galicji, skutkując falą antyżydowskich wystąpień. Moment społecznej mobilizacji wywołanej „przyzwoleniem” wykorzystwały także ugrupowania chrześcijańskich partii ludowych, postulując ostateczne rozwiązanie „problemu żydowskiego” w Galicji. Jerzy Mazur (Binghamton) wskazał na

podobne procesy radykalizacji w roku 1918, podkreślając, że kooperujące przed wojną polskie i żydowskie elity zostały podzielone na skutek radykalizacji polskich żądań niepodległościowych oraz medialnych rewelacji na temat kooperacji żydowsko-komunistycznych. W czasie analizowanego przez niego pogromu w Brzesku w 1918 roku, konstytuujące się państwowe ośrodki władzy nie okazywały zainteresowania zakończeniem pogromu – dopiero w reakcji na relacje angloamerykańskiej prasy oraz w perspektywie Konferencji Pokojowej w Paryżu zdecydowały się stłumić konflikt. Eva Reder (Wiedeń) porównywała w swoim wystąpieniu antyżydowskie ekscesy z Lwowa 1918 roku i z Krakowa – 11 sierpnia 1945 roku, potwierdzając tezy Mazura na temat wpływu utożsamiania Żydów z komunistami oraz chaosu końca wojny na akceptację przemocy. W wypadku obu pogromów Żydzi stali się „ofiara zastępczą” w miejsce nieobecnych już wrogów. Wielokrotnie podnoszony zarzut, iż to materialne interesy chrześcijańskiego mieszczaństwa wobec żydowskich posiadłości spowodowały konflikt, nie znajduje poparcia w źródłach, konkludowała referentka. W wykładzie, który przyciągnął liczną publikę, John-Paul Himka (Edmonton) analizował lwowskie wydarzenia pomiędzy 30 czerwca a 1 lipca 1941 roku. W tych dniach, bezpośrednio po zajęciu miasta przez wojska niemieckie, doszło do publicznego upokarzania Żydów, a następnie ich mordowania. Podczas gdy wojska niemieckie działały w „ukryciu” więźniów, a UPA stała raczej z boku wydarzeń, na pierwszym planie cywile oraz organizacje milicyjne brutalnie atakowały żydowskich mieszkańców, rytualizując pogrom także poprzez symboliczne poniżanie. Podobnie jak w innych okupowanych miastach w Polsce i Holandii, niemieckie wojsko instrumentalizowało przy tym cywili, podżegając do pogromu, a następnie dokumentując medialną inscenizację „spontanizacji” dla potrzeb propagandowych. Na innym aspekcie medialnej refleksji doświadczeń wojennych koncentrował się referat Franciski Solomon (Wiedeń), poświęcony deportacjom Żydów z Bukowiny w latach 1941-1944 oraz kwestii obrazowania rzeczywistości w źródłach pisanych. Literackie i autobiograficzne teksty pisarzy, takich jak Aharon Appelfeld czy Norman Manea, nie były prostymi historycznymi rekonstrukcjami wydarzeń, lecz bardziej osobistym rozliczeniem się autorów z dramatyczną przeszłością osobistą.

Podczas gdy pierwsze wystąpienia koncentrowały się na krwawych konfliktach, w kolejnych panelach – „Długie cienie imperium – Galicja postkolonialna?” oraz „Pamięć kulturowa” – doszły do głosu subtelniejsze wątki. Już pierwszy referat Philippa Hofenedera (Wiedeń) skupiał się na kwestiach językowej interakcji na przykładzie ukraińskich tłumaczeń *Kapitału* Karola Marksa. Pomimo, iż Marks był tłumaczony z języka rosyjskiego – a więc nie z oryginału – już od lat dwudziestych XX wieku, w okresie przedwojennym zauważyć można znaczne różnice translacyjne. Podczas gdy wczesne przekłady usiłują podkreślić niezależność języka ukraińskiego poprzez zukrainizowaną terminologię, język tłumaczeń od roku 1933 staje się bardziej ubogi, zanikają w nim wpływy zachodnioukraińskiego oraz cerkiewnosłowiańskiego, ewidentne natomiast jest zbliżenie leksykalne do rosyjskiego.

Postkolonializm sensu stricto znalazł wyraz w referacie Romana Dubasevycha, który zobrazował przedstawienia społecznej hybrydyczności i transkulturalności na przykładzie wybranych tekstów Isydora Mydlows'kyja, Iwana Franki i Wiry Mars'kiej. Wskazał on przede wszystkim, iż pomimo że autorzy ci wyraźnie doceniali pozytywne kulturalnej różnorodności, ich teksty pozostawały podporządkowane generalizującym i moralizującym dyskursom ich czasów. Na podobną jednostronność literatury, tym razem polskiej, wskazała Katarzyna Kotyńska (Warszawa). Na podstawie wybranych dzieł literatury XX wieku przedstawiła ona *modi* idealizacji obrazu Lwowa czasu Habsburgów jako ustatkowanego bezkonfliktowego

miasta, obraz, w którym nie było miejsca dla „obcych” – przedstawiciele niepolskich grup społeczeństwa oraz nadrzędnego państwa. Miasto było także tematem referatu Romana Holyka (Lwów), który skupił się na transformacjach postrzegania miejskich i wiejskich kategorii. Do końca międzywojnia wioski kodowane były według narodowości jako polskie lub ukraińskie, ich relacje z miastami pozostawały jednak hierarchiczne. Powojenna restrukturyzacja społeczeństwa – wygnania, zasiedlenie miasta przez chłopów oraz modernizacja wsi – sprawiły, iż zarówno przestrzeń miejska, jak i wiejska stały się hybrydami łączącymi style życia ludzi przedtem rozgraniczonych.

Dwa referaty – Andrei Komlosy (Wiedeń) i Wasyla Rasevycha (Lwów) – postawiły pytanie o aktualność Galicji jako przestrzeni i mitu. Wiedeńska profesor analizowała znaczenie regionu w kulturalnej, politycznej i naukowej polityce w Austrii, wskazując na symboliczny potencjał historyczny ułatwiający kontakty. Pozytywny image Austrii i Galicji wykorzystywany jest do ułatwienia celów biznesowych i kulturalno-politycznych, reprodukując stare schematy centrum-peryferii, skutkuje jednak w jednostronnej akulturacji i peryferyzacji. Jako paradoksalny przykład Komlosy podała organizujący konferencję program doktorancki (w tym także samą siebie jako jego członkinię), postulując ciągłą autorefleksję jako niezbędny warunek wyrwania się ze schematu wiedzących wszystko lepiej zachodnich „cywilizatorów”. Problematyka dualizmu Wschód-Zachód była także obecna w referacie Wasyla Rasevycha, poświęconym konotacjom Halyczyny w ukraińskim dyskursie na przykładzie publikacji aktualnego ministra edukacji oraz historyka Dmytra Tabachnyka. Na podstawie fikcjonalnych oraz rasowo-biologicznych teorii odwraca on pozytywno-nostalgiczny obraz Galicji w negatywny, postulując nieukraińskość regionu. Autostereotyp Halyczyny jako pionierów ukraińskiej kultury oraz państwowości atakowany zostaje przez politycznie umotywowaną propagandę, która szczególnie nasila się od czasu ostatnich wyborów prezydenckich.

Miejsce Galicji w przestrzeni społecznej – tym razem wirtualnej – było tematem panelu dyskusyjnego pod przewodnictwem Żanny Słoniowskiej (Kraków). Dyskusja i analiza tak różnych stron internetowych, jak *Eurozine* (www.eurozine.com), *kakanien revisited* (www.kakanien.ac.at), lwowskiego rosyjskojęzycznego blogu *Mankurty* (www.mankurty.com/blog/), portalu informacyjnego *Zachid/Zaxid* (www.zaxid.net) i strony *Centrum Historii Miejskiej Europy Środkowo-Wschodniej* (www.lvivcenter.org) podkreśliły przestrzeń wirtualną jako możliwość dotarcia z marginalizowanymi tematami do szerokiej publiczności. Realizowane projekty – na przykład *Interaktywny Lwów Centrum*, przedstawiająca zapomnianych Lwowian (w tym także wielu Polaków) seria „My Pam’jatajemo” *Mankurtów/Zachodu* lub krytyczna i ogólnodostępna historiografia w portalu *kakanien* – pozwalają uciec od utartych schematów i stworzyć nowe przestrzenie interakcji niemożliwej w innych mediach – jak w dobitny sposób dowiódł Oleksandr Khokhulin, pokazując międzynarodowość odwiedzających swojej strony *Mankurty*.

Końcowa dyskusja rozpoczęła się wystąpieniem filozofki, Julii Sushyckiej (Redlands), podkreślającej kreatywny potencjał regionu jako pogranicza. Możliwości Galicji były także tematem dalszej dyskusji. Katarzyna Kotyńska i Andreas Kappeler (Wiedeń) uwydatnili znaczenie komparatystyki, na poziomie mikrohistorii, jako porównania zamieszkujących Galicję grup społecznych z innymi regionami o podobnej polityczno-społecznej strukturze. Klemens Kaps (Wiedeń) podkreślił, iż Galicja nie skończyła się w roku 1918, lecz pozostawała ważnym punktem odniesienia oraz autorefleksji w okresie międzywojennym. Kończący dyskusję Harald Binder (Wiedeń/Lwów), założyciel *Centrum*, podkreślił potrzebę symetrycznej komunikacji

i kooperacji pomiędzy lokalnymi i zachodnimi historykami, która jego zdaniem – wydając się oczywista w wypadku Galicji – przybliżyła się tylko małymi krokami.

W świetle tych słów warto podkreślić, iż lwowska konferencja zaburzyła właśnie ten pozornie ustabilizowany porządek, proponując przestrzeń symetrycznego dialogu „zachodu” i „wschodu”. Podkreślić należy także, że referaty mniej znanych młodych historyków (np. Holyk, Buchen) przyćmiły innowacyjnością podejścia gwiazdy konferencji. Nagromadzenie kontrowersyjnych tematów nie tylko nie przeszkodziło spokojnej i rzeczowej dyskusji, lecz także stało się magnesem dla licznie zgromadzonej i uczestniczącej w dyskusjach publiczności. Piętnowanie zbrodniarzy nie leży już w interesie nikogo, ważna jest analiza kontekstów prowadzących do takich czy innych zdarzeń, ich historyzowanie i odpowiednie, nieemocjonalne umiejscowienie ich w kolektywnej pamięci – podkreślił Rabin Meylakh Sheykhet po referacie Himki, w pewnym sensie wskazując na kierunek dialogu, który zaproponowała konferencja.

*Jan Surman
Klemens Kaps
Simon Hadler*

POSIEDZENIA ZAKŁADU DZIEJÓW EUROPY XIX I XX W. W IH PAN
W WARSZAWIE (1 PAŹDZIERNIKA 2009 – 30 WRZEŚNIA 2010)

- 2009 6 X „Polityka Federacji Rosyjskiej wobec Rzeczypospolitej Polskiej w dobie Jelcyna i Putina w kontekście książki Nikołaja Bucharina «Rossijsko-polskije odnoszenia 90. gody XX wieku – naczało XXI wieku», Moskwa 2007” – ref. dr Stanisław Gregorowicz
- 13 X Omówienie autorskie książki pt. „Brytyjsko-czechosłowackie stosunki dyplomatyczne (październik 1938 r. – maj 1945 r.)”, Warszawa 2008 – ref. dr hab. Radosław Paweł Żurawski vel Grajewski
- 27 X „SB wobec przemian politycznych w Polsce w latach 1988-1990. Polska centralna” – ref. dr Sebastian Pilarski
- 3 XI „Polska między Niemcami a Rosją w okresie międzywojennym” – ref. dr Stanisław Gregorowicz
- 17 XI „Nota Curzona z 11 lipca 1920 i sowiecka odpowiedź” – ref. doc. dr hab. Andrzej Nowak
- 24 XI „Konferencja w Poczdamie – sprawa wyborów w Polsce i ustalenia dotyczące granicy zachodniej Polski” – ref. dr Ewa Cytowska
- 1 XII Omówienie autorskie książki pt. „«Niemcy sudeccy» 1848-1948. Historia pewnego nacjonalizmu” – ref. dr hab. Piotr M. Majewski, prof. UW
- 8 XII Omówienie przygotowywanej książki pt. „Uchodźcy wojenni w północno-wschodniej Polsce 1939-1941” – ref. doc. dr hab. Daniel Boćkowski
- 22 XII Omówienie książki Eryka Krasuckiego pt. „Międzynarodowy komunista. Jerzy Borejsza biografia polityczna”, Warszawa 2009 – ref. prof. dr hab. Andrzej Chojnowski
- 2010 5 I Omówienie tomu dokumentów wydanych przez stronę rosyjską, dotyczących polskiej polityki zagranicznej w latach 1935-1945 – ref. dr Władysław Bułhak
- 12 I Omówienie książki Alexandra B. Rossino pt. „Hitler uderza na Polskę”, Warszawa 2009 – ref. mgr Malina Górka
- 19 I „Konferencja w Poczdamie: sprawa wyborów w Polsce i ustalenia dotyczące granicy zachodniej Polski” – ref. dr Ewa Cytowska
- 26 I Omówienie książki pt. „Gwiazdozbiór Solidarności. Joanna i Andrzej Gwiazdowie w rozmowie z Eugeniuszem Okraską”, Łódź 2009 – ref. prof. dr hab. Tadeusz Kisielewski
- 2 II Omówienie tomu dokumentów pt. „Przewrót majowy 1926 roku w oczach Kremla”, Warszawa 2009 – ref. mgr Krzysztof Langowski
- 9 II Omówienie książki George’a Friedmana pt. „Następne 100 lat. Prognoza na XXI wiek. Mocarstwo nad Wisłą?”, Warszawa 2009 – ref. mgr Piotr Rebizant
- 16 II Omówienie książki Anny Sobór-Świdarskiej pt. „Jakub Berman. Biografia komunisty”, Warszawa 2009 – ref. dr Piotr Gontarczyk
- 23 II Omówienie książki Bogdana Musiała pt. „Na zachód po trupie Polski”, Warszawa 2009 – ref. dr Andrzej Koryn
- 2 III Omówienie pamiętników Waltera Schellenberga pt. „Wspomnienia arcydzieła Hitlera”, Warszawa 2009 – ref. doc. dr hab. Hanna Marczevska-Zagdańska

- 9 III Omówienie książki Jonathana Walkera pt. „Polska osamotniona. Dlaczego Wielka Brytania zdradziła swego najwierniejszego sojusznika?”, Kraków 2010 – ref. mgr Antoni Bohdanowicz
- 23 III Prezentacja będącego w przygotowaniu tomu Polskich Dokumentów Dyplomatycznych za rok 1941 – ref. dr hab. Jacek Tebinka, prof. UG
- 30 III Omówienie książki Anny Mazurkiewicz pt. „Prasa amerykańska wobec wyborów w Polsce w latach 1947 i 1989”, Gdańsk 2009 – ref. doc. dr hab. Daniel Boćkowski
- 13 IV Omówienie wywiadu z Olegiem Ałkajewem z książki pt. „Ekipa do zabijania”, Łomianki 2009 – ref. dr Joanna Gierowska-Kałamur
- 20 IV Omówienie książki Iana Kershawa pt. „Mit Hitlera. Wizerunek a rzeczywistość w III Rzeszy”, Zakrzewo 2009 – ref. mgr Anna Dąbrowska. Wspomnienie o tragicznie zmarłym w katastrofie smoleńskiej Stefanie Melaku – prof. dr hab. Tadeusz Kisielewski
- 11 V „Opinia polityczna mocarstw zachodnich wobec ofensywy kijowskiej (kwiecień-maj) 1920 r.” – ref. doc. dr hab. Andrzej Nowak
- 18 V Omówienie zbioru dokumentów pt. „Priobałtika i geopolitika 1939-1945 gg. Rassekrieczennyje dokumenty służby wnieszniej razwiedki Rossijskoj Fiederacji”, sostawitiel L. F. Cockow, Moskwa 2009 – ref. dr Bronius Makauskas
- 25 V Omówienie autorskie książki pt. „Kwestia węgierskiej mniejszości narodowej w Słowacji w latach 1945-1948”, Warszawa 2009 – ref. dr Renata Zawistowska
- 1 VI Omówienie książki Fabrica d’Almeidy pt. „Światowe życie w czasach nazizmu. Elity europejskie wobec Hitlera”, Wrocław 2009 – ref. mgr Adrianna Dominika Sznepik
- 22 VI Omówienie autorskie książki pt. „Gorycz zwycięstwa. Los Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie po II wojnie światowej 1945-1949”, Gdańsk 2009 – ref. prof. dr hab. Mieczysław Nurek
- 29 VI Omówienie książki Dariusza Tołczyka pt. „Gulag w oczach Zachodu”, Warszawa 2009 – ref. doc. dr hab. Aleksandra Leinwand
- 7 IX Omówienie książki pod red. Kariny Pauliny Marczuk pt. „Dwie dekady zmian: Rumunia 1989-2009”, Warszawa 2009 – ref. dr Alicja Sowińska
- 14 IX Omówienie książki S. M. Plokhujego pt. „Yalta. The Price of Peace”, Harvard University Press 2010 – ref. dr Ewa Cytowska
- 21 IX Omówienie książki Doroty Michaluk pt. „Białoruska Republika Ludowa 1918-1920. U podstaw białoruskiej państwowości”, Toruń 2010 – ref. dr Joanna Gierowska-Kałamur